

Teamtool
*Mannelijkheid en gendergerelateerd
geweld tegen jongens*

niet
jouw
schuld

Deze teamtool hoort bij de podcastserie *niet jouw schuld* en is voor professionals die voor en met jongeren werken. Deze teamtool biedt een werkwijze om direct met je collega's aan de slag te gaan met het thema uit de aflevering *Mannelijkheid en gendergerelateerd geweld tegen jongens*. Jullie formuleren samen succesfactoren om gendergerelateerd geweld te voorkomen en sociale veiligheid te vergroten.

Rutgers

atria

Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

Act4Respect

Inhoudsopgave

Introductie	1
Werkwijze stappenplan	2
Achtergrond informatie	4
Tips & tricks	6
Gesprek voorbereiden	7
Spiekbriefje	8

Colofon

Deze teamtool is een publicatie van Act4respect, een programma van Atria en Rutgers, in samenwerking met School en Veiligheid. Voor meer informatie kijk op www.act4respect.nl

tekst door Karlijn de Blécourt, Javier Koole en Djoeke Ardon.

In gesprek over mannelijkheid en gendergerelateerd geweld tegen jongens

In dit document vind je alle informatie om in gesprek te gaan met je collega's. In dit document vind je de volgende onderdelen:

- De teamtool: een uitgewerkte methode om samen met collega's succesfactoren bij de preventie van gendergerelateerd geweld te identificeren
- Achtergrondinformatie bij de podcastaflevering, die als huiswerk aan de deelnemers van de sessie kan worden gestuurd
- Tips voor de voorbereiding van de sessie met je collega's
- Een spiekbriefje met mogelijke succesfactoren om uit te printen en mee te geven aan je collega's

Met deze teamtool bespreek je samen met collega's de succesfactoren die in de aflevering 'Mannelijkheid en gendergerelateerd geweld tegen jongens' van de podcast: "niet jouw schuld" worden genoemd. Succesfactoren zijn de acties die professionals (of andere betrokkenen) in een bepaalde situatie hebben gedaan en die hebben geleid tot een positief resultaat. Succesfactoren kunnen ook omgevingsfactoren zijn die bijdragen aan positief resultaat.

Positieve resultaten ter preventie van gendergerelateerd geweld zijn onder andere:

- Jongens kunnen zichzelf zijn en voelen niet de druk om te voldoen aan traditionele mannelijkheidsopvattingen
- Er is ruimte voor diverse positieve opvattingen over mannelijkheid waarbij respectvolle omgang (met jezelf en de ander) centraal staat
- Mannelijkheid is geen excuus om geweld te gebruiken. Jongens zijn verantwoordelijk voor hun eigen daden en kunnen niet schuilen achter 'boys will be boys'

Positieve resultaten in het ondersteunen van jongens die gendergerelateerd geweld hebben meegemaakt zijn bijvoorbeeld:

- Het slachtoffer voelt zicht gesteund en wordt niet nog een keer slachtoffer door victimblaming of bagatellisering ('waarom vocht je niet terug?' of 'wees blij, jongens willen toch altijd seks' door peers, ouders/ verzorgers of professionals)
- De pleger wordt aangesproken, er volgen eventuele consequenties en/ of hulp om herhaling van dit gedrag te voorkomen
- Er is een duidelijke norm neergezet dat gendergerelateerd geweld niet oké is en mannelijkheid geen excuus is.

Werkwijze stappen plan

TIP: Als mensen het lastig vinden om succesfactoren te herinneren kan je vanaf het begin al gebruik maken van het spiekbriefje. Hierop staan heel veel mogelijke succesfactoren, deelnemers hebben zo een geheugensteuntje.

STAP 1

Bespreken van de podcast (20 min.)

Iedereen heeft de podcast van tevoren beluisterd en de achtergrondinformatie gelezen. In deze eerste stap deelt iedereen de eerste indrukken: wat viel op en welke vragen bleven er hangen? Waarin zat het succes van de aanpak van deze professional? Wat had het slachtoffer van ons nodig gehad in deze situatie? Wat is hierin onze taak? Hoe speelt dit bij ons?

Geef deelnemers mee:

- Luister naar elkaar en schrijf alvast mee wat naar jouw idee factoren zijn die tot een positief resultaat leiden.
- Steek geen hele verhalen af, maar houd het kort en val niet in herhaling. Zo blijven we binnen de tijd en houden we de aandacht van iedereen vast.

Om te zorgen dat ieder perspectief meegenomen wordt, zou je een rondje kunnen doen waarin de deelnemers kort op deze vragen ingaan. Zo komt iedereen (kort) aan het woord.

Niet alle vragen zullen in dit eerste rondje beantwoord kunnen worden. Schrijf de vragen die leven op en kijk aan het einde van de bijeenkomst of deze vragen voldoende beantwoord zijn

STAP 2

Inventarisatie succesfactoren (30 min.)

In stap twee inventariseren we de succesfactoren uit de verhalen van de podcast. In deze stap gaat het nog niet over welke het meest belangrijk zijn, dat komt in stap drie. Hier gaat het echt om zoveel mogelijk succesfactoren op een rijtje te zetten.

Op een flap worden de succesfactoren in drie kolommen geïnventariseerd:

- Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van gendergerelateerd geweld
- Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren
- Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

1: Individuele opdracht (3 minuten)

Schrijf in 3 minuten zoveel mogelijk succesfactoren op uit alle drie de categorieën

2: In tweetallen (6 minuten)

Maak samen 1 lijst met succesfactoren

3: In viertallen (6 minuten)

Zoek een ander tweetal en voeg jullie lijsten samen tot 1 lijst met succesfactoren

4: Met zijn allen (10 minuten)

Elk groepje van vier presenteert de lijst met succesfactoren en zet deze op de flap.

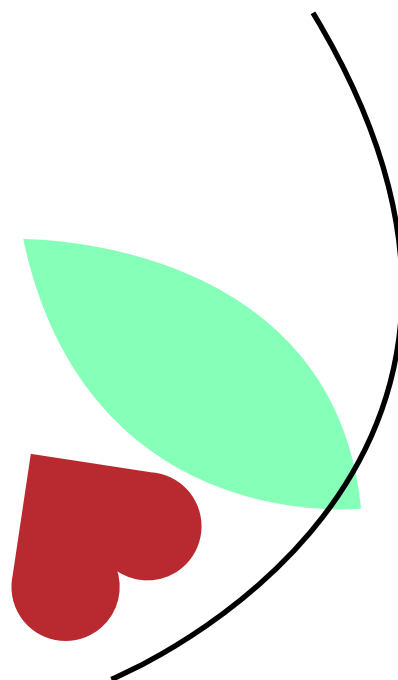
STAP 3
Verdieping (15 min.)

Een ronde van vragen stellen en goed luisteren. Probeer uit de combinatie van de succesfactoren 'vondsten' te destilleren: tot dan toe onzichtbare succesfactoren of onderliggende succesfactoren. Welke nieuwe inzichten levert dit op? Zet deze op een tweede flap. Maak eventueel een top drie van succesfactoren waarmee jullie aan de slag willen.

STAP 4
Evaluatie & actie (10 min.)

De groepsleden beantwoorden met elkaar de vraag: 'wat leren wij hier nu van?' en 'wat hebben we nodig om dit in de praktijk te brengen?'
Breng acties in kaart. Denk bijvoorbeeld aan:

- Hoe kunnen wij met jongens in gesprek over mannelijkheid, groepsdruk en respectvolle omgang? (voor er iets gebeurd is)
- Hoe dragen we positieve normen rond mannelijkheid uit en maken we ruimte voor diversiteit in mannelijkheid?
- Hoe reageren we op situaties waarin negatieve normen rond seksualiteit en gender naar bovenkomen? ('mietje'-shaming, slutshaming; homonegativiteit; groepsdruk mbt machonorm; victimblaming of goedpraten van daders; dubbele moraal; heteronormativiteit; andere rigide genderstereotypen)
- Hoe kunnen we deskundigheid bevorderen op dit thema?
- Hoe kunnen we ons beleid verbeteren op dit thema? (denk aan seksualiteitsbeleid en aan richtlijnen om adequaat te reageren bij incidenten)

Achtergrond informatie

De diepte in over mannelijkheid en gendergerelateerd geweld tegen jongens

Deze achtergrondinformatie dient (samen met de podcastaflevering Mannelijkheid en gendergerelateerd geweld tegen jongens) als voorbereiding voor de sessie met je collega's. [Hier](#) vind je een link naar de achtergrondinformatie als losse pdf om met je collega's te delen.

Casus uit de podcast

In de podcast spreekt Floris over zijn tijd op school en zijn coming-out. Hij merkte vroeg dat er een "sociale rangorde" was op school. Vanwege zijn zachtere persoonlijkheid werd hij vaker door klasgenoten als 'niet cool' of homo' bestempeld en hierdoor vaker de pispaal. Volgens hem waren de plegers zelf onzeker en pestten ze hem vanwege sociale druk, maar ook omdat hij niet mannelijk was. Gedurende zijn studietijd leerde hij zichzelf en zijn seksualiteit te omarmen, wat een zoektocht was: "die ik echt heb afgepeld, het heeft jaren geduurd om te vinden wat ik echt leuk vond en wat ik deed vanwege de sociale norm" aldus Floris. Zo benadrukt hij dat hij veel dingen deed, zoals gamen, om verbinding te vinden met de 'guys' om hem heen. Hoe Floris er nu op terugkijkt is dat wat hem verschillend maakte nu iets wat hem speciaal maakt.

Trainer en coördinator Emancipator Hannah:

In de podcast praat hen over de invloed van mannelijkheidsnormen en waarom Emancipator

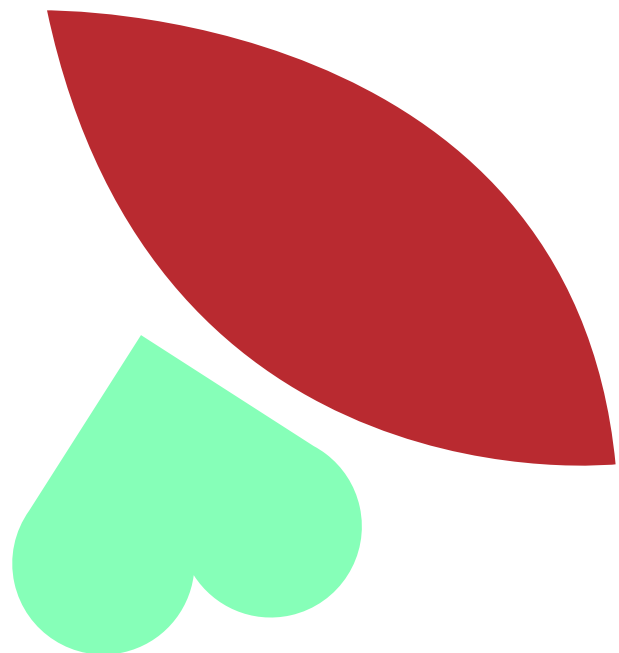
die normen wil doorbreken. Hier benadrukt hen dat: "Bij groepen jongens de rangorde wordt bepaald door de mate waarin ze voldoen aan allerlei mannelijkheidsnormen. De belangrijkste les die jongens leren is dat ze een echte man moeten zijn en een echte man is vooral niet een vrouw. Dus alle eigenschappen die als vrouwelijk beschouwd worden in de maatschappij doen af aan hun mannelijkheid en mogen mannen niet laten zien." Volgens Hannah zijn deze opvattingen onderdeel van de 'man box' die een grote invloed hebben op jongens en mannen. Zo is de man box: "Voor mannen ontzettend beperkend omdat ze maar de helft van al hun menselijke eigenschappen mogen laten zien (...) en dat leidt tot allerlei onwenselijke patronen die ook voor de rest van de wereld heel schadelijk zijn. Vooral voor vrouwen en LHBTI'ers", aldus Hannah. Het is om deze reden belangrijk dat mannen zich bewust worden van hoe opvattingen van mannelijkheid invloed hebben op hun leven. Daarom adviseert Hannah aan (jeugd)professionals dat het belangrijk is om gendernormen bespreekbaar te maken onder de doelgroep, geen genderverschillen tussen meiden en jongens te benadrukken en je bewust te zijn van je rolmodelfunctie. Het kan bijvoorbeeld al heel waardevol zijn als mannelijke jeugdprofessionals ook hun kwetsbare kant laten zien, zodat jongens inzien dat het oké is om kwetsbaar te zijn. Hiermee kun je beperkende mannelijkheidsnormen doorbreken en ondersteun je jongens om meer zichzelf te zijn.

Meer informatie over mannelijkheid en gendergerelateerd geweld:

Met gendergerelateerd geweld wordt geweld bedoeld dat plaatsvindt op grond van geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie genderexpressie.¹ Vrouwen zijn aanzienlijk vaker slachtoffer en mannen zijn vaker pleger van gendergerelateerd geweld.² Jongens en mannen kunnen ook slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld voornamelijk wanneer ze niet voldoen aan de voorgeschreven rol. Zo komt uit Nederlands onderzoek onder jongeren dat 12% van de bi- of homoseksuele jongens in het afgelopen jaar is geschopt of geslagen vanwege zijn seksuele voorkeur.³

In de preventie van fysiek, seksueel en cybergeweld is het belangrijk om rekening te houden met de rol van traditionele mannelijkheidsopvattingen.⁴ Het probleem van deze opvattingen is dat ze kunnen leiden tot maatschappelijke ongelijkheid en riskant gedrag, zoals onveilig vrijen, (seksueel) geweld tegen vrouwen en homofobie. Daarbij voelen jongens vaak de druk om 'een echte vent' te zijn, zowel ten aanzien van hun vrienden als ten aanzien van meisjes, waarbij vaak de traditionele mannelijkheidsopvattingen bevestigd moeten worden.⁵ In sommige gevallen zorgt deze druk ervoor dat jongens hun mannelijkheid moeten bewijzen, vooral als ze zich in een situatie bevinden waarin hun mannelijkheid wordt aangetast. Hierbij wordt het gebruiken van geweld soms als legitiem middel gezien.⁶

Dit laat zien dat geweld verbonden is aan maatschappelijke ideeën en normen voor mannen en mannelijkheid. Dit maakt van geweld een mannenprobleem en een mannelijkheidsprobleem. Bij de preventie van gendergerelateerd geweld is het daarom belangrijk om je op jongens en mannen te richten. Hierbij is een aanpak van belang die zich richt op het omvormen van traditionele mannelijkheidsopvattingen naar positieve mannelijkheidsnormen. Hieronder vind je tips en tricks hoe je jongens en mannen kan ondersteunen en betrekken in de preventie van gendergerelateerd geweld.

¹ Zie: <https://act4respect.nl/actueel/het-g-woord-relatie-tussen-gender-en-geweld/>

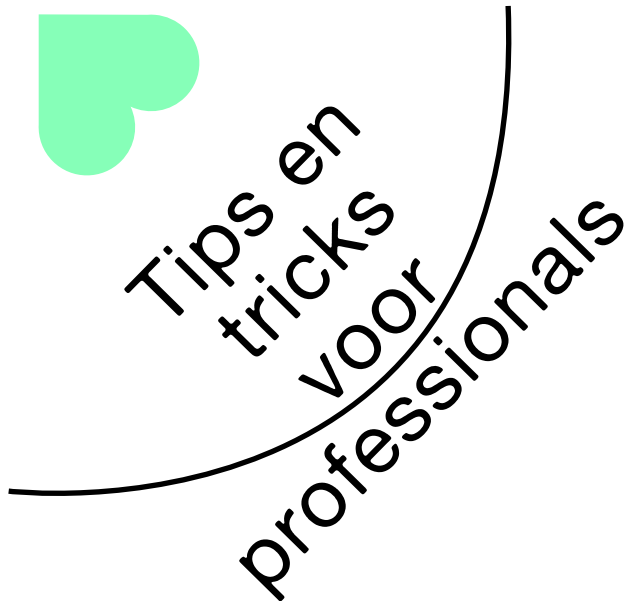
² Bijvoorbeeld Bij geweld door anderen dan (ex-)partners meldt ruim driekwart (77%) van de Nederlandse vrouwen dat de pleger een man was. Zie voor meer informatie: Renée Römkens, Tim de Jong en Hanna Harthoorn (2014). Geweld tegen vrouwen. Europese onderzoeksgegevens in de Nederlandse context. Amsterdam: Atria.

³ Zie: <https://act4respect.nl/actueel/het-g-woord-relatie-tussen-gender-en-geweld/>

⁴ Voorbeelden van traditionele mannelijkheidsopvattingen: assertief zijn, seksueel actief, stoer, kostwinnaar, geen slachtoffer zijn of geen emoties tonen etc.

⁵ Cense, M., & Oostrik, S. (2015). Beat the Macho Onderzoeksrapport. december, 40.

⁶ Baugher, A. R., & Gazmararian, J. A. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 107–112. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.04.002>

Een manier om gendergerelateerd geweld te voorkomen waarvan jongens plegger en slachtoffer kunnen zijn, is om aandacht te hebben voor gender als je in gesprek gaat met jongeren. Gendersensitiviteit wil zeggen dat je rekening houdt met de impact van schadelijke traditionele opvattingen over hoe vrouwen en mannen zich horen te gedragen. Je daagt deze traditionele opvattingen uit - en biedt jongeren er andere, gezonde opvattingen voor in de plaats. Deze tips en tricks geven aan hoe je dat kan doen:

Maak een helder onderscheid tussen 'seks' en 'gender' als je over man-vrouw-verschillen praat: Seks gaat over biologische verschillen, zoals geslachtskenmerken. Gender gaat over de - vaak stereotype - rollen die we cultureel of maatschappelijk vinden passen bij jongens en meiden. Een zo'n stereotype voorbeeld is dat jongens vooral seks willen en meiden liefde zoeken. Stereotype opvattingen kloppen meestal niet, aangezien zowel jongens en meiden seks kunnen willen en op zoek kunnen zijn naar liefde.

Daag traditionele ideeën over hoe jongens zich moeten gedragen (genderrollen) uit: Door gendernormen niet alleen ter discussie te stellen, maar ook ruimte te bieden aan andere invullingen van hoe jongens een man kunnen zijn, kunnen jongens andere kanten van zichzelf laten zien. Focus op het positieve: van welke positieve invullingen van mannelijkheid krijgen de jongens zelf energie?

Bespreek negatieve stereotypen: Het is belangrijk om negatieve stereotypen die jongens mogelijk hebben niet alleen te benoemen, maar ook kritisch te bespreken. Anders blijft de boodschap van het negatieve stereotype bij de jongens hangen. Zo'n stereotype is bijvoorbeeld voor jongens: 'een jongen huult niet' of voor meisjes: 'een meisje met veel seksuele ervaring is een slet'. Vraag door of hetzelfde geldt voor een jongen als voor een meisje en of dat eerlijk is. Vraag ook naar welke impact deze stereotypen op het leven van jongeren hebben: voelen ze zich wel eens minder vrij om zich op een bepaalde manier te gedragen door deze normen?

Formuleer stellingen positief: Herhaal geen stereotype opvattingen, ook niet om ze te ontcrachten. Zeg in plaats daarvan: 'Veel jongens zijn op zoek naar liefde'. 'Meisjes houden ook van seks.'

Bespreek verwachtingen van de omgeving van de jongens: Binnen families, gemeenschappen en vriendengroepen bestaan vaak verwachtingen over genderrollen. Soms krijg je regels mee vanuit je opvoeding en soms gaat het om (stilzwijgende) afspraken in een vriendengroep. Deze hoeven niet altijd aan te sluiten bij watiemand zelf wil. Bespreek verwachtingen door te vragen of het belangrijk is voor de jongen zelf of voor zijn omgeving (familie, vrienden). "Wat vind je zelf het belangrijkste?" Benadruk dat het oké is om van gendernormen af te wijken. "Durf jezelf te zijn en je eigen weg te gaan. Soms kan iemand daarbij helpen."

Informatie en interventies:

Tips en interventies over het betrekken van jongens en mannen bij preventie van seksueel geweld op Seksindepraktijk.nl. [Betrekken van jongens en mannen - Rutgers \(seksindepraktijk.nl\)](#)

Tips Gendersensitief werken om geweld te voorkomen: <https://seksindepraktijk.nl/wp-content/uploads/2021/10/Tips-gendersensitief-werken-DEF.pdf>

Make a Move: Groepscoaching voor jongens die extra ondersteuning nodig hebben [Make a Move - Webwinkel - Rutgers](#)

LEFgozers: workshops voor jongens over mannelijkheid en groepsdruk [LEFgozers - Webwinkel - Rutgers](#)

Happy2gether: training ontwikkelt voor jongeren over veilige en fijne relaties ter preventie van partnergeweld onder jongeren: <https://ac-t4respect.nl/tools/happy2gethertraining/>

Het G-woord: aandacht voor gender om geweld te voorkomen [Het G-woord: aandacht voor gender om geweld te voorkomen - Webwinkel - Rutgers](#)

Bekijk ook de toolkits van Emancipator voor verdieping:

Talentontwikkeling voor jongens: <https://www.emancipator.nl/wp-content/uploads/2020/08/Versie-augustus-2020-spread-klikbaar.pdf>

Imagine toolkit: <https://www.emancipator.nl/wp-content/uploads/2018/06/IMAGINE-Toolkit-NL.pdf>

Het gesprek voorbereiden

Met wie in gesprek

Begin met een groep collega's die energie hebben om met deze thema's aan de slag te gaan. Dit gesprek kan onderdeel zijn van een teammeeting of een intervisie bijeenkomst. Maar het kan ook prettig werken dit gesprek eerste te voeren met de collega's die al met deze thema's bezig zijn om vervolgens samen te kijken hoe dit gesprek ook breder gevoerd kan worden.

Positieve insteek

Positieve normen rond gender en seksualiteit vraagt in veel gevallen om een cultuuromslag. En dat kost tijd, maar elke stap in de goede richting helpt. Focus op het positieve: wat levert het op om positieve normen rond gender en seksualiteit uit te dragen? Voor jou als professional, voor de jongeren en voor de organisatie in het geheel. Investeer je energie in deze positieve norm neerzetten en niet in het bekritisseren van de 'oude' norm.

Houd het laagdrempelig en praktisch

Benadruk dat iedereen die energie heeft om met dit thema aan de slag te gaan welkom is, je hoeft geen expert te zijn in gender en seksualiteit om hieraan te kunnen bijdragen. Je hoeft het ook niet over alles eens te worden, gender en seksualiteit zijn nu eenmaal onderwerpen waar door verschillende mensen anders over gedacht wordt. Maak ruimte voor diversiteit, maar houd daarbij altijd het belang van de jongeren voor ogen: draagt het bij aan een sociaal veilige omgeving en biedt het jongeren ruimte zelf keuzes te kunnen maken over hun gender en seksualiteit?

Verwacht je veel vragen van de deelnemers?

Een beetje afhankelijk van de deelnemers van het gesprek kan het zijn dat er veel vragen naar boven komen. Dit kan je voor een deel ondervangen door de deelnemers te vragen de achtergrondinformatie voor het gesprek door te nemen. Maar misschien heb je al een beeld van vragen of weerstanden die naar boven kunnen komen. Bereid je daarop voor. Focus minder op: welke antwoorden moet ik geven? En meer op: op welke manier kan ik doorvragen? Hiermee houdt u voor het hele team het leerproces open.

Stuur op actie

Met alleen een gesprek kom je er niet. Gebruik het gesprek ook om tot verdere acties te komen. Wat hebben jullie nodig om samen verdere stappen te kunnen zetten en de benoemde succesfactoren in de praktijk te brengen?

Tips voor de voorbereiding van het gesprek

- Bereid zo mogelijk de bijeenkomst voor met één of twee collega's.
- Houd de groep klein. Werk bij meer dan 12 personen in kleine groepjes.
- Haak eventueel aan bij een campagne die loopt (zoals de Week van de Liefde of Week van de Lentekriebels) of een actualiteit (zoals de BOOS aflevering).
- Maak het programma zoals het in de teamtool staat eventueel op maat. Pas aan op het doel en de duur van de bijeenkomst die jij voor ogen hebt.
- Vraag deelnemers van tevoren de podcast te beluisteren en de achtergrondinformatie te lezen.

Spiekbriefje

TIP: Dit spiekbriefje kun je uitprinten en meegeven aan de deelnemers voor tijdens de sessie. Hier vind je het spiekbriefje als aparte pdf.

Dit spiekbriefje helpt je de succesfactoren in de podcast te herkennen. Dit zijn allemaal acties die bijdragen aan een positief resultaat, welke heb jij in de podcast voorbij horen komen? En heb je nog succesfactoren gehoord die hier ontbreken? Voor meer informatie over deze acties en hoe ze bijdragen aan positief resultaat verwijzen we naar de achtergrondinformatie. Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat.

In preventie:

- Inzetten op preventie: niet wachten op incidenten maar jongens proactief betrekken bij de preventie van gendergerelateerd geweld
- Positieve insteek: focus op positieve vormen van mannelijkheid, waarbij respectvolle omgang met jezelf en de ander centraal staat.
- Duidelijk norm neerzetten: geweld is nooit oké. Ook niet van mannen.
- Meiden en jongens niet anders beoordelen voor hetzelfde gedrag. Een jongens mag net zo goed huilen of gevoelig zijn als een meisje.
- Stereotype normen rond gender en seksualiteit uitdagen
- Meedoen met landelijke campagnes rond betrekken van jongens en mannen bij preventie van gendergerelateerd geweld

Bij incidenten:

- Geloven en steunen van het slachtoffer
- Indien nodig: hulp voor slachtoffer regelen
- Spreek de pleger aan. Zorg dat er consequenties zijn voor het gedrag of dat hulp wordt aangeboden

- Actief tegengaan van 'mietje'-shaming en bagatellisering bij peers, ouders of andere professionals
- Incident bespreken in de klas/ in de groep, wat leren we hier als groep van? Hoe gaan we dit in de toekomst voorkomen?
- Inzetten op preventie: bespreken van mannelijkheid en groepsdruk met jongens
- Eventueel beleid van organisaties aanpassen

Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren:

- Een open klimaat rond gender en seksualiteit: er kan openlijk over gender en seksualiteit gesproken worden en jongeren weten waar ze terecht kunnen met vragen, zorgen of problemen
- Duidelijke gedragsregels: wensen en grenzen worden besproken en consent is vanzelfsprekend
- Positieve normen rond gender en seksualiteit: de focus ligt op jezelf kunnen zijn, niet op een typische jongen of typische meid zijn.
- Richtlijnen over hoe adequaat te handelen bij incidenten
- Collega's die je werk steunen

Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

- Vanuit de behoefte van de slachtoffer steun bieden
- Steun van familie en vrienden
- Weten waar ze terecht kunnen voor hulp, bijvoorbeeld bij organisaties zoals Slachtofferhulp.